

MENS

en Wereld

Geschermd met titels

De sneeuwpop in de tuin is plotseling weggedood, zijn hoed ligt op het pad, een onwezenlijk teken dat hij er echt is geweest. Het pad is bruin. De vogels tjuipen. Een wit zonnetje schijnt op de kieren die te lichten hangen. De boten in de grond beginnen zachtjes: „Pssst... ben jij ook al wakker...“ „Er is iets aan het bewegen... voel jij dat ook?“ Ik, aan het raam, sla langzaam de zwabber uit, kijk, en zeg niets, en alleen mijn handen bewegen. De tyd doet zijn pucht en gaat voorbij. Straks wordt het groen, straks staat alles in bloei, en dan doe ik weer mee, denk ik, maar ik geloof het niet.

Ik denk: Je moet natuurlijk reëel blijven, en niet als een kersenbloesem willen wezen als de prille jaren vergleden zijn, maar er zijn ook nog kastanjes en seringen en zo, en als je dat nu maar goed voor ogen houdt, dan komt het heus wel in orde. Iedereen bloeit op zijn eigen manier. Je kunt het niet willen, het komt vanzelf, uit de diepte, het overkomt je. Een jong meisje weet plotseling dat ze van hem houdt, voorgoed, ook al wil hij misschien nooit iets van haar weten. Een jonge vrouw buigt zich over haar eerste kindje. En huismoeders als ik... huismoeders... Ik trek de zwabber naar binnen, nu is hij wel schoon. In de tuin liggen de vlokken.

Maar 's middags loopt er een man met een kar hyacinten door de straat. Een kar met hyacinten! Ik kijk hem na en zou iets willen doen. Ik zie hem stilstaan voor nummer vierendertig, de mevrouw koopt ervan, ze betaalt, de hyacinten liggen naast haar op de stoep. Zou ik ook? De man loopt al weer verder met zijn kar. Dan is hij weg, de hoek om. En plotseling komt het in mij op dat ik de gordijnen wil wassen. Alle gordijnen. En strijken ook. Nu, meteen. En de raamposten moeten ook eens flink afgenomen worden. En nu ik toch bezig ben... De klok draait verder, maar ik merk het niet. Ik was, ik boen, ik strijk. Ik hang al de witte gordijnen voor al de glimmende ramen. Ik wrijf mijn handen in met glycerine. Mijn schort is nat.

Maar 's avonds, als mijn man berustend de afwas heeft gedaan en ik neerlig als een gevelde eik, denk ik met pijn aan de hyacinten, die in het sop verdronken zijn. Waarom heb ik het gedaan?

TRUIDA.

Getrouwd: P. Jansen, econ. drs. en mr Anneke Pietersen. Bij het lezen van zulke advertenties vraag ik me altijd af, of die meneer Jansen en die jufvrouw Pietersen nu getrouwd zijn als drs. en mr of als man en vrouw. Men kan het gebruik van titels bij zulke gelegenheden zien als een kwestie van smaak, waarover niet valt te twisten. Men kan het ook zien als een symptoom van een tamelijk veel voorkomend maatschappelijk verschijnsel, dat ik zou willen omschrijven als een onjuiste waardering van de opleiding aan een universiteit.

Wilt U meer symptomen? Er zijn regeringsbureaux, waar men niet boven een bepaalde rang kan komen als men geen universitaire titel heeft. Welke titel is een tweede. Ook voor verscheidene functies in het particuliere bedrijfsleven wordt een titel geëist, niet zozeer omdat die functies een speciale kennis zouden vergen, waarvoor een titel een waarborg zou kunnen zijn, maar meer omdat „het beter staat naar buiten“. In ons Verbond heb ik eens de mening horen verkondigen, dat de voorzitter van een grote gemeenschap bij voorkeur iemand met een titel moet zijn, omdat dit meer indruk maakt op de buitenstaanders.....

Nu moet men hier goed onderscheiden. Er zijn ontegenzeggelijk functies, waarvoor een speciale kennis onontbeerlijk is. Soms is het vrijwel onmogelijk die kennis ergens anders dan aan een universiteit op te doen. Een sprekend voorbeeld is de arts. Maar het feit doet zich voor, dat voor vele andere functies, die geen universitaire studie vereisen, eveneens een titel wordt gevraagd, of dat gegadigden met een titel de voorkeur genieten.

Nu zou ik beslist niet willen beweren, dat universitaire studie een vakopleiding is als iedere andere en dat dus degene, die zulk een opleiding heeft genoten, een vakman is die in wezen niets verschilt van iemand, die zijn opleiding heeft ontvangen aan een andere inrichting. Het bijzondere van de universiteit is dat zij wil opleiden tot wetenschapsbeoefening, die een speciale geestelijke instelling vereist. Ik kan niet precies aangeven, welke deze instelling is, maar enkele trekken er van kan ik wel noemen: een zeer kritische zin — spe-

ciaal waar het betreft eigen kunnen en kennen — de wil tot objectiviteit en de bereidheid eigen dierbare opvattingen prijs te geven als zij in strijd blijken met de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek en tenslotte: de drift tot waarheid, tot denken en onderzoeken. Nu zijn deze eigenschappen altijd waardevol, niet alleen bij wetenschapsbeoefening, maar ook bij de vervulling van vele leidinggevende functies. Zo bezien is het niet zo onbegrijpelijk, dat verscheidene van die functies bezet worden door gegradueerden.

Men kan een goede intelligentie bezitten en uitstekend in staat zijn zich de voorgeschreven examenstof eigen te maken, en tegelijk een wetenschappelijke instelling missen. De universiteit kan alleen door het scheppen van een bepaalde sfeer, door het contact met vaak de grootste wetenschaps-beoefenaars, die instelling bij haar leerlingen trachten te bevorderen, zij kan niet verhinderen dat er velen afstuderen, die haar slechts in geringe mate bezitten. M.a.w.: het bezit van een titel is geen waarborg voor de aanwezigheid van die geestelijke vermogens, welke voor wetenschapsbeoefening noodzakelijk zijn.

Daartegenover staat, dat ook buiten de universiteit deze vermogens voorkomen. In onze maatschappij zijn er nog tallozen die door hun geestelijke aanleg voor een universitaire opleiding in aanmerking komen, maar haar helaas niet kunnen ontvangen. Het is verdrietig, maar onvermijdelijk, dat zij uitgesloten zijn van functies, waarvoor een universitaire gevormde vakkennis is vereist, maar het is onrechtvaardig en onnodig hen ook nog uit te sluiten van functies waarvoor die speciale kennis niet vereist is, wel de geestelijke vermogens die zij bezitten. Het is ook onrechtvaardig en onnodig hun bij die functies een belangrijk mindere kans te geven dan een willekeurig gegradueerde.

Het is ook gevaarlijk. Omdat deze voorkeur voor gegradueerden er toe leidt dat velen studeren niet uit liefde tot de wetenschap, maar eenvoudig omdat je met een titel meer bereikt. Hierdoor stijgt het aantal van hen, die juist doordat zij de

(Zie vervolg pag. 2)

KRITISCH ALLERLEI

Door de Haagse groep „Mein 1955“, opgericht op initiatief van pater Jelsma, is op 14 Februari een discussieavond belegd over de vraag of een journalist, die gebonden is aan een partij of religie, minder eerlijk zou zijn dan een man die ondogmatisch en dus vrijer staat tegenover het nieuws, dat hem dagelijks bereikt. Aan deze discussie namen o.m. deel mr J. Leyten (van „Te Elfder Ure“), P. H. van Dijk (van „De nieuwe Eeuw“), Joh. Winkler en H. A. A. R. Knap (van „Het Parool“). Men kwam volgens „Het Haagsch Dagblad“ (15/2) tot de conclusie, dat het gewenst moet worden geacht, dat in de kranten ook verantwoord aandacht wordt besteed aan de mening van andersdenkenden om het gevaar tegen te gaan dat de krant, inplaats van het gezichtsveld te verruimen het bewustzijn gaat vernauwen. Wij zouden zeggen: Wie de schoen past trekke hem aan. Om een enkel voorbeeld te noemen: er zijn nog verscheidene kranten, die wat het humanisme betreft bepaald nog niet toe zijn aan objectieve berichtgeving. Bewustzijnsvernuwing is hier meest niet alleen het gevolg, maar ook de oorzaak.

Veel kwaad wordt er gesproken over de televisie: zij heeft een verderfelijke invloed op de vorming van de jeugd,

verzuchten talloze paedagogen. Daarom trof ons het volgende bericht in „Vrij Nederland“ (15-1):

„Een hedendaags kind van zeven of acht jaar dat geregeid naar de televisie kijkt, besnukt ongeveer over dezezide algemene ontwikkeling als zijn ouders of grootouders... toen ze dubbel zo oud waren. Van dit wonderdoek leren de kinderen lezen, voordat zij naar school gaan. Zij leren aardrijkskunde, geschiedenis, gebeurtenissen van de dag, literatuur, muziek, kunst, enz. Zij weten een heleboel van de producten, waarvoor in de programma's reclame wordt gemaakt. Zij kennen de steeds terugkerende liedjes, die daarbij horen.

Merkwaardig is dit: de televisie, die zoveel tijd verslindt is zelfs de oorzaak, dat er meer boeken gelezen worden. Zo was er na het vertonen van Disney's „Twintig duizend mijlen onder zee“ een „run“ op de schoolbibliotheken.

Dit merkwaardig opvoedingsmiddel is pas enkele jaren oud. Hoe zal het er aan het eind van de twintigste eeuw mee staan? Zal het dan een belangrijk leermiddel op de scholen geworden zijn?”

Onder het opschrift „Die Pad na die Hiernamaals“ lezen wij in de Johannesburgse „Die Vaderland“ o.m. het volgende:

„Oor die feit dat 'n mens in vrede met alle mense moet lewe, sover as wat dit moontlik is, is ek dit eens met „N.G.-lid.“ Dog nêrens in die ganse Bybel word ons meegedeel dat daar meer as één geloof is wat kan salig maak nie. Daar is volgens die Heilige Skrif net een paadjie Hemel toe.“ „Ons plig is om in alle

nederigheid en liefde die waarheid reg te sny. Is dit nie miskien by gebrek hieraan dat die geloof by ons aan die uitsterwe is nie?”

En daarop volgt een anti-R.K. exclamatie zonder te bedenken, dat de R.K.-en eveneens een alleenzalmakend geloof bezitten.

Welk een kracht verleent een dergelijke zelfverzekerde overtuiging. En welke gevaren schuilen erin! Nietzsche heeft reeds begrepen, dat een sterk geloof geen waarheid bewijst, maar eerder de mogelijkheid van een vergissing (Täuschung) waarschijnlijk maakt. Deze Zuidafrikaanse nationalisten geloven even vast aan de superioriteit van hun eigen blanke ras en de minderwaardigheid der anders gekleurde mensen. En beschouwen ook de weg, die zij in deze verhoudingen volgen, als het enige „paadjie Hemel toe.“

De Zuidafrikaanse krant „Die Burger“ (13 Jan. '55) vertelt, dat in Noord Rhodesia de voorzitter en de secretaris van het Noord Rhodesisch Afrikaanse Nationale Kongres tot twee maanden gevangenisstraf veroordeeld zijn „op aanklag dat hulle verbode leesstof besit het. Die magistraat het die leesstof beskryf as „goedkoop, sleg en skandalig en van politieke aard“.

In Noord Rhodesia staken reeds meer dan een maand tienduizenden Afrikaanse arbeiders in de kopermijnen. Oorzaken: loon- en rassenconflicten. — Denkt men met een gevangenisstraf voor „verboden leesstof“ deze sociale strijd in gunstige zin te beïnvloeden? En volgt weldra de verbranding van dergelijke leesstof in het openbaar?

Argentinië is bepaald geen voorbeeld van een democratisch land. Met de geestelijke vrijheid en de democratische rechten is het er niet al te best gesteld en de katholieken zijn terecht verontwaardigd over de dictatoriale maatregelen van Perón, die de katholieken en de geestelijkheid grote moeilijkheden in de weg legt. Wij hopen, dat men van katholieke zijde nu ook eens een kritisch geluid zal doen horen over de misstanden in een ander Latijns-Amerikaans land, nl. Columbia. Welke misstanden wij bedoelen blijkt overduidelijk, wanneer wij uit een bulletin van de Nieuwsdienst der Evangelische Federatie van Columbia citeren:

„Het uitoefenen van de protestantse eredienst is in Columbia teni zeerste aan beperkingen onderhevig. Op bevel van de regering is het de protestanten verboden in het openbaar iets van hun godsdienstig geloof te laten blijken. In sommige delen van het land worden zij gedwongen door de plaatselijke overheid om achter gesloten deuren bijeen te komen; in andere plaatsen is het hun verboden voor enige godsdienstoefening te vergaderen. In sommige steden werden zij lastig gevallen door de politie en de stedelijke overheid. De wederopbouw van de protestantse kerken (43 kerken zijn in de afgelopen 6 jaar door brand en dynamiet verwoest) is door sommige gemeentebesturen verboden waardoor kerkelijke gemeenten geen plaats van samenkomsten hebben.“

WINTER

Schijne de wereld leeg, ondergedoken, blind,
geheime wet is alomvattend bezig;
slechts aan het Andere, de vrouw, het kind,
de sneeuw, de wolken en de wind,
zijn wij bewust aanwezig.

Leven is leven niet zonder besef van dood,
noch lente lente buiten de seizoenen.
Natuur beslist. En dan pas zijn wij groot
indien wij ons met alle nood
om alle vreugd verzoenen.

Volhardt daarom. Achter de cirkel die zich sluit,
ligt het oneindige verband der dingen.
Laat vlinders klaar zitten onder uw huid,
legt nesten aan, broedt vogels uit
die overmorgen zingen.

Midden geweld en winter en herhaald gevaar
blijven wij dag op dag tot bloei verkozen.
Oefent gereedheid dan, en leeft ernaar:
de weelde van de rozelaar
beraamt men naar zijn rozen.

HERWIG HENSEN

Uit: Nieuw Vlaams Tijdschrift (Ontwikkeling, Antwerpen).

(Vervolg van pag. 1)

wetenschappelijke instelling met name het kritisch vermogen t.o.v. zichzelf missen, er het eerst bij zijn leidinggevende functies voor zich op te eisen, louter en alleen op grond van hun titel, die te pas en te onpas ook hun titel naar voren schuiven.

Wil men de universitaire opleiding de waarde blijven toekennen, die zij voor de beste leerlingen heeft, dan moet men van iedere gegradueerde eisen, dat hij, voor wat zijn geestelijke instelling betreft, toont zijn opleiding waardig te zijn. Daartegenover doet men de waarde van de universitaire opleiding niet tekort, wanneer men hen, die zonder haar toch de wetenschappelijke instelling hebben, zeer hoog waardeert, juist omdat zij zonder de hulpmiddelen, die gegradueerden ten dienste hebben gestaan, tot eenzelfde geestelijke instelling zijn gekomen.

Waarom ik dit nu schrijf in „Mens en Wereld“?

Omdat ik meen, dat onwaardig geschermd met titels en en ongemotiveerde voorrang aan gegradueerden niet alleen in strijd is met het wezenlijke van de wetenschappelijke instelling, maar tegelijk ook met zeer wezenlijke trekken van het humanisme. Achter het gesol met titels zit altijd de neiging, zichzelf een etiket op te drukken en een bepaalde plaats in de maatschappij op te eisen. Voor het humanisme gaat het om de individuele „naakte“ mens, zonder etikettes en zonder vakjes, maar met zijn persoonlijke vermogens. Vermogens welke hij, voorzover zij waardevol zijn, iedere dag opnieuw zal moeten bevechten en bewijzen, maar die nimmer op grond van het behoren tot een bepaalde groep, kaste, stand, klasse of sexe, bij voorbaat aan hem kunnen worden toegedicht. En waarvan ook niemand, op grond van het behoren tot een bepaalde categorie, bij voorbaat geacht mag worden verstoken te zijn.

H. SINGER-DEKKER.

KUNST - ook het „realisme” - schept EEN ANDERE WERELD

Dat het oor een gevoeliger orgaan zou zijn dan het oog is nauwelijks aan te nemen en toch betekent de muziek voor de meeste mensen heel wat meer dan de beeldende kunst. Nu is het een feit, dat de muziek zich meestal vroeger in het leven aandient en dan ook verder gemakkelijker binnen het bereik blijft, doch de voorkeur wordt hierdoor niet afdoende verklaard. Er blijft namelijk het merkwaardige verschijnsel, dat velen reeds bij de eerste kennismaking met de wereld van de melodie (zoveel abstracter dan die van de beeldende kunst!) geboeid zijn, geboeid en bekoord. Het eerste schilderij of beeldhouwwerk echter dat zij werkelijk bewust bekijken, blijkt bij hen eerder een gevoel van bevreemding wakker te roepen. Let wel: de twee gebeurtenissen vallen niet in dezelfde tijd, er liggen meestal jaren tussen, jaren waarin de mens zich ontwikkelt, maar waarin zich ook enige vooroordelen in hem vastzetten, die de weg naar de beeldende kunst blijken te versperren. Iedere werkelijke inleiding tot het beeldend zien dient dus in de eerste plaats een afrekening met deze vooroordelen te zijn.

**Wij en
de beeldende
kunst**

Tot de hardnekkigste behoort de opvatting, dat goed is, wat natuurgelukkig is. Nietwaar — zo schijnt men te redeneren — de schilder gaat uit van een gegeven in de buitenwereld, dan ligt het voor de hand, dat hij zijn onderwerp ook zo nauwkeurig, zuiver en eerlijk als maar mogelijk is, weergeeft. De drijven op het stilleven behoren „net echt” te zijn en de geportretteerde moet de indruk maken, zó uit de lijst op ons toe te kunnen stappen.

Het zou allemaal best zijn, als het waar was, dat de schilder uitgaat van een motief in de buitenwereld. Wat hij tot uitdrukking brengt, is zijn ontmoeting met het werkelijkheidsgegeven en elke schilderij zegt: „Zo heb ik het ervaren” in plaats van: „Zo is het”. Niet een zo nauwkeurig mogelijke nabootsing van de werkelijkheid is het doel, maar een beeld dat de werkelijkheid doet verschijnen als openbaring van de innerlijke beleving. En terwille van deze openbaring zal de kunstenaar weglaten of toevoegen, bepaalde onderdelen van de voorstelling meer nadruk geven dan andere, de vormen veel of

weinig veranderen, de kleuren kiezen in een andere toonaard.

Zelfs de kunstrichting, die voorgeeft niets anders te willen dan een zo zakelijk mogelijke uitbeelding van het waargenomen (het realisme) blijkt niet buiten de omzetting van het werkelijkheidsgegeven te kunnen: een „realistisch” schilderij is heel anders dan een foto naar hetzelfde motief.

Jan Vermeer, misschien de grootste van onze 17de eeuwse realisten, zal voor zijn „Gezicht op Delft” (Mauritshuis) een plaats gekozen hebben aan de overkant van de stadsgracht, vanwaar hij de huizen en de torens, de poorten en de muur van zijn stad, de ophaalbrug en de schepen, in deze samenstelling kon waarnemen. Doch wat hij gaf, was iets dat het werkelijke Delft ver te boven ging. Geen stad ligt ooit zo verstild en helder, in de glans van het licht; geen licht was ooit zo weinig dat van een uur, een dag, een seizoen, geen gebouwen, muren, torens verschenen bij alle materiële vastheid ooit zo verziend. Het is Delft, maar gesteld buiten het toeval en de wisselvalligheid van het leven, in een gebied van een tijdeloos zijn.

En wie we ook nemen: Jan Vermeer of Pieter de Hoogh, Jan Steen of Adriaan Brouwer, Gustave Courbet of Edouard Manet, steeds geeft de kunstenaar die zich van realistische middelen bedient, iets anders dan de waargenomen werkelijkheid.

Het is in dit verband de moeite waard, een ogenblik bij de figuur van Gustave Courbet (1819—1877) stil te staan. Van de bovengenoemden is het namelijk deze Franse kunstenaar geweest, die het meest bewust de leuze van het Realisme heeft doen klinken, die het gepropagandeerd en verdedigd heeft met de kracht van zijn talent en zijn hartstochtelijke strijd.

Kijken lijkt een eenvoudige gelegenheid en toch gebeurt het maar al te vaak, dat we met een schilderij of een beeldhouwwerk geen raad weten. De zaak is, dat we bij het kijken naar een kunstwerk dikwijls gehinderd worden door misvattingen en vooroordelen, die zich, zonder dat we ons daar rekenschap van geven, schuiven tussen ons en het werk. In een reeks beschouwingen hoopt

P. C. J. REYNE

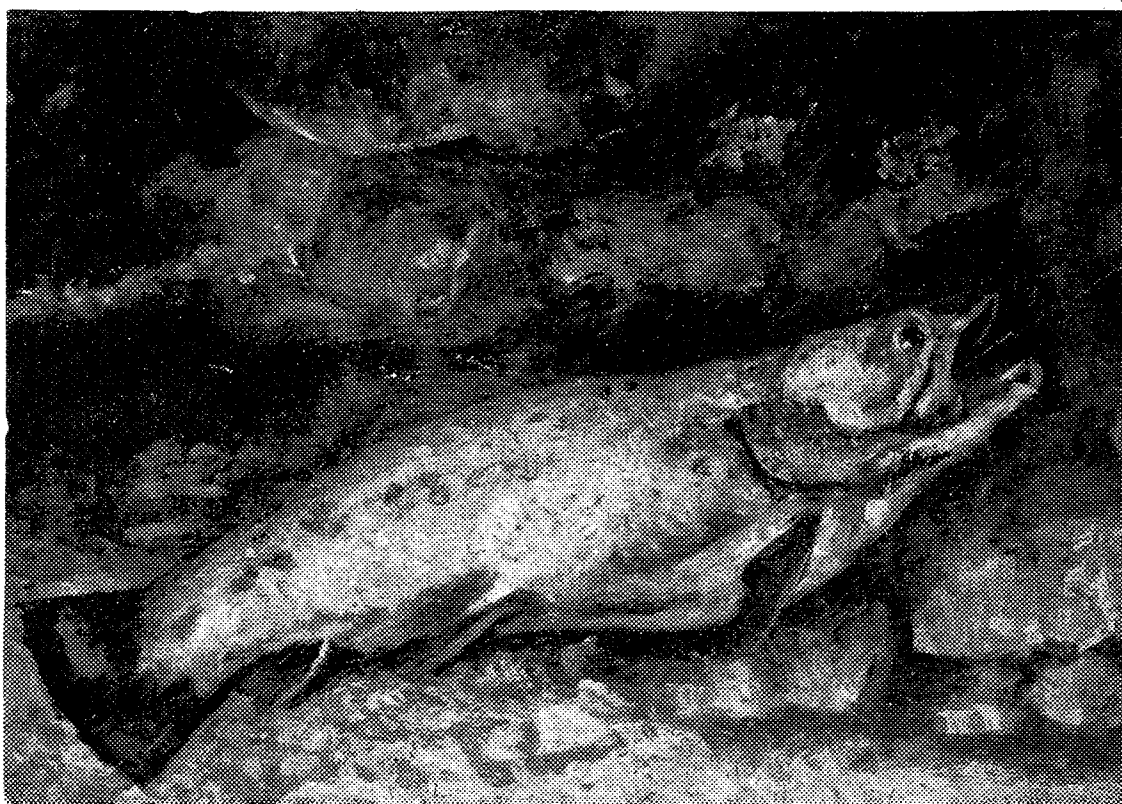
onze medewerker voor beeldende kunst, deze vooroordelen bewust te maken en tevens de aandacht te vestigen op de waarden die in het kunstwerk van wezenlijk belang zijn.

Wat betekende „realisme” voor hem?

In de eerste plaats een reactie tegen de twee richtingen, die zijn tijd beheersten, het Klassicisme en de Romantiek. Tegenover het verhevene van de mythologische voorstelling en het edelaardige van het historiebeeld stelde hij zonder enige mooidoenerij het leven van alledag. Hij schilderde wat hij zag („Laat mij een godin zien, en ik zal haar schilderen”, luidt een van zijn uitspraken), hij had aandacht voor het volk in zijn handel en wandel, zijn sloven en zwoegen, en hij had de „ongelofelijke brutaliteit” om zijn taferelen uit het volksleven (o.a. „Begravenis te Ornans”) te schilderen in de geweldige formaten, die tot dan toe voor de allerverhevenste onderwerpen gereserveerd waren

(Zie verder pag. 4)

COURBET „DE FOREL”

Van over onze grenzen

AMERIKA (AEU) Vorig jaar is in een plaatsje in Pennsylvania een nationale ethische jeugd-conferentie gehouden, waaraan een zestigtal leerlingen van middelbare scholen en studenten, allen uit de oostelijke staten, deelnam. Er waren verscheidene lezingen en studiebijeenkomsten, die culmineerden in het oprichten van de nationale ethische jeugdorganisatie. Het was nodig, dat de jeugd van de Ethical Societies meer belangstelling toonde voor deze beweging; het oprichten van de jeugdorganisatie is een aanmerkelijke stap in die richting. De NEYO (Nat. Eth. Youth Organ.) zal bestaan uit aangesloten plaatselijke jeugdgroepen van de Eth. Soc., maar zal ook algemene leden tellen.

Het herfstsemester van het John L. Elliot Institute, dat ondersteund wordt door de New York Society, is in October begonnen en duurde tot en met December. Er werden zes cursussen gegeven over onderwerpen, die voor de mens van essentieel belang zijn om tot een gezond oordeel te komen over de voornaamste economische, sociale en politieke problemen van onze tijd: „Ken Uw stad”, „Religie in de Engelse literatuur”, „De Sowjetunie en de wereld van vandaag”, „Wereldpolitiek”, „Het kind van 6 tot 12 jaar”, en „Sexuele ethiek”.

In de afgelopen herfst gaf de Ethical Union een nieuw gezangboek uit, dat in samenwerking met de (Unitarian) Beacon Press verscheen onder de titel: „We sing of Life” (Wij zingen van het leven). Deze uitgave voorziet in een lang gekoesterde behoefte van alle Amerikaanse buitenkerkelijken.

Onder de leuze „Uitbreiding” vinden belangrijke activiteiten van de AEU plaats. Op haar 47ste algemene vergadering stemde de Union voor financiële hulp aan de Ethical Societies in Cleveland (OHIO) en Newark (New Jersey), om deze in staat te stellen voor het eerst betaalde leiders te benoemen. Deze subsidies werden mogelijk gemaakt door een nieuwe stichting van de AEU, die tot doel heeft uitbreiding van de leiding en vestiging van nieuwe Societies in het gehele land. De stichting heeft tot nu toe 40.000 dollar ontvangen en tracht binnen vijf jaar haar einddoel, een bedrag van 250.000 dollar te bereiken. Dit alles ter uitbreiding van de Ethical Movement in Amerika.

De elf jaar oude Ethical Society in de hoofdstad Washington D.C. heeft zo juist haar eerste permanente tehuis betrokken. Het is een groot bakstenen gebouw van vier verdiepingen en een sous-terrain, in aangename en centraal gelegen buurt op enige kilometers afstand van het centrum der stad.

De Newark Society heeft eveneens ruim 11.000 dollar bijeengebracht voor een gebouw; zij hoopt binnenkort een oud parti-

culier huis te kunnen kopen, om daar haar bijeenkomsten te houden.

Op Long Island, New York, waar een der snelst groeiende Societies gevestigd is, moest men er toe overgaan, de Zondagse kinderbijeenkomsten tot circa 175 kinderen te beperken met het oog op de beschikbare ruimte. Volwassenen komen op Zondagochtend reeds samen in een dichtbij gelegen gehuurde zaal. Plannen voor de aanschaffing van ruimere lokalen worden overwogen. In New Rochelle, New York, kijkt de Westchester Eth. Society eveneens naar nieuwe behuizing uit, om dezelfde reden.

AMERIKA (AHA) Beduchtheid voor het humanisme als een „niet-godsdienselijke levensbeschouwing die, wedijvert met godsdienselijk geloof” was te bemerken op de onlangs gehouden conferentie van de Wereldraad van Kerken in Evanston. De secretaris van de Wereldraad noemde in een verklaring aan de pers het „wetenschappelijke humanisme een concurrerende niet-godsdienselijke wereldbeschouwing, die ervan uitgaat menselijke problemen zonder Gods hulp te kunnen oplossen.” Hij stelde het humanisme op één lijn met het communisme en het fascisme, maar wees er niet op dat het humanisme door zijn vrouwen in de waardigheid en waarde van de mens grondig verschilt van en gekeerd is tegen elke vorm van irrationeel autoriteitsgeloof, inbegrepen het stalinisme, het fascisme en het katholicisme.

Het bestuur van de AHA in Chicago protesteerde tegen de publicatie van deze verkeerde voorstelling van zaken. Latere uitingen uit Evanston gewaagden van „democratisch humanisme” en van „wetenschappelijk humanisme” als concurrerende niet-godsdienselijke levensbeschouwelijke tegenstanders van de christelijke wijsbegeerte.

ENGELAND Naar de BEU ons meedeelde, is onlangs een motie van het Oxford Studentendispuit met 278 tegen 213 stemmen verworpen. De motie luidde als volgt: „Naar de mening van ons dispuut kan het humanisme de mensheid nooit voldoende bieden”.

Vier brochures zijn uitgegeven in een nieuwe serie, genaamd „Humanistische gedachten en activiteiten”. Twee ervan waren al verschenen in „The Plain View”, nr. 1, „Het wezen van het humanisme” en nr. 3 „De humanist als ouder en onderwijzer”. Nr. 4 heet „De humanistische groep”; drie andere zijn in voorbereiding. Een vlugschrift „Bent U humanist” is met tekeningen van J. F. Horrabin, president van de Ethical Society in Hampstead, uitgegeven.

Dit najaar herdacht de South Place Ethical Society, dat het 25 jaar geleden was, dat Conway Hall, het verenigingshuis, werd geopend. De voorzitter, mr S. K. Ratcliffe, herdacht het feit, dat hij de laatste spreker was geweest in het oude ge-

bouw in Finsbury en de eerste in dit nieuwe huis. Ratcliffe heeft onlangs de geschiedenis van de South Place Society geschreven, die in December is uitgegeven door Watts & So. Mr Hector die vele jaren secretaris van de Society was, moest zijn functie neerleggen wegens nieuwe redactionele werkzaamheden bij de Rational Press Association. De ook in ons land bekende mr J. Hutton Hynd werd in zijn plaats genoemd.

FRANKRIJK Een verheugend bericht: in Frankrijk is eindelijk de Fédération Humaniste Française opgericht. Te geleger tijd hopen wij over deze federatie nadere mededelingen te kunnen doen.

H. A. P.-S.

(Vervolg van pag. 3)

geweest. Dat was de ene kant van de zaak: het gewone, werkende volk verdrong de hoogwaardigheidsbekleders van het staatsiestel.

De andere kant werd gevormd door zijn opvatting over het schilderen zelf. „Ik houd me volkomen aan de natuur”, placht hij te zeggen. „Ik voeg daar niets aan toe, ik geef haar zoals zij is”. Een uitspraak, die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Doch als ze juist was, hoe zou het dan te verklaren zijn, dat Courbet's geschilderde wereld zo onnoemelijk veel van Courbet's innerlijk heeft meegekregen?

Een robuuste kerel, Courbet vol bruisende levenskracht, een genietter van de vreugden der aarde. En zo zijn ook zijn mensen, dieren en dingen, zwaar en aards, vol en struis van vorm, en verbeeld in een kleur die met zijn zware, donkere harts-tochtelijkheid de neerslag is van een temperament.

En nog iets. Courbet schuwde de strijd niet, integendeel, maar hij zocht die ook, omdat hij wist dat een beetje tam-tam, vuurwerk en theater de publieke belangstelling levend houdt. Welnu, zelfs de dingen in zijn stilleven hebben dit element „theater” in zich. Zijn gave, gezonde, sappige appels lijken op de een of andere manier te weten dat ze er zijn om bewonderd te worden en zich dienovereenkomstig te gedragen. Zet er de appels van Floris Verster maar naast: wat hier ingetogenheid is, wordt daar de pose van wat zichzelf tentoonstelt.

De dracht en zwaarte van de kleur, de gespannenheid der vormen, de natuurlijkheid die van zichzelf schijnt te weten, dat alles stamt niet uit de waargenomen werkelijkheid, maar uit de schilder. Zozeer zelfs, dat men slechts vier schilderijen van hem gezien behoeft te hebben, om een vijfde niet te begroeten als „een vis” of „een forel” (zie afb.), maar het onmiddellijk te zien en te ondergaan als een Courbet.

Ondanks de leuze van de schilder: „De natuur en niets dan de natuur”, ging de kunst door hem heen eigenmachtig haar weg naar haar altijd eendere doel: een andere wereld dan de bestaande.

P. C. J. REYNE.

IN EN OM

het Humanistisch Verbond

MEDEDELINGEN VOOR DE LEDEN

VLAARDINGEN WEET DE WEG

Ruim 10.000 leden telt het Verbond op het ogenblik en dat is een respectabel aantal. Het zou interessant zijn te weten hoeveel humanisten zich nog buiten het Verbond bevinden. Nog eens tienduizend of nog meer misschien?

Wij mogen, geloof ik, rustig aannemen, dat er nog duizenden buiten het Verbond zijn voor wie het humanisme van niet minder betekenis is dan voor welk Verbondslid ook. Hoe dikwijls worden wij niet getroffen, wanneer anderen eens uitdrukking geven aan hun diepste beweegredenen, die we dan niet anders dan humanistisch noemen, ook al worden ze niet altijd zorgvuldig in de termen van onze beginselverklaring uitgedrukt.

In die gevallen zal het niet zo veel inspanning kosten om de ander duidelijk te maken, dat ook hij humanist is. Het vraagt misschien wat méér moeite hem ook te overtuigen van de noodzaak van organisatie, al wordt die taak met de dag lichter. Het is immers nu niet meer, zoals in den beginne, toen het Verbond alleen nog maar kon wijzen op het vele, dat het zou willen doen. Nu is een indrukwekkende reeks van werkzaamheden en activiteiten op te sommen, die zonder het Verbond eenvoudig ongedaan zouden blijven.

Blijft nog over de vraag: Hoe en waar vinden wij de vele humanisten, die de weg naar het Verbond nog niet konden vinden?

De gemeenschap Vlaardingen geeft op deze vraag een wel zeer afdoend antwoord. Daar heeft men zich door middel van het bevolkingsregister in het bezit gesteld van de adressen van alle buitenkerkelijken (ongeveer 1800 gezinnen). De kosten van een dergelijk uittreksel uit het bevolkingsregister zijn niet gering, maar ook deze financiële zorgen wist de gemeenschap op te lossen.

Vervolgens zijn de Vlaardingers op stap gegaan om al deze adressen te bezoeken. Blijkt bij de eerste kennismaking aan de deur reeds, dat

de bewoner afwijzend tegen het humanisme staat, dan verspillen de bezoekers verder geen moeite en nemen zij afscheid. Ontmoeten zij wel belangstelling, dan laten zij lectuur achter en vragen zij toestemming om nog eens terug te komen. Op deze wijze kost de eerste bezoekronde betrekkelijk weinig tijd.

Het tweede bezoek is tijdrovender, maar ook dan breken de bezoekers het gesprek af, zodra maar enigszins duidelijk wordt dat er bij de belangstellende nog aanzienlijke weerstanden leven. Door aldus te werk te gaan wordt de grootste aandacht daar besteed, waar het meest en eerst resultaat valt te verwachten. Het gaat er hier niet om ook maar iemand het humanisme „aan te praten”. Méér dan eens leidt het bezoek dan ook tot de beiderzijds getrokken conclusie, dat voor een lidmaatschap geen of nog geen aanleiding bestaat. In een bemoedigend aantal gevallen kan een lid welkom geheten worden.

Ziehier de cijfers. Na het bezoek aan 200 adressen waren 16 nieuwe leden ingeschreven en 25 personen genoteerd met ernstige belangstelling. Nu, na minder dan een half jaar van intensieve arbeid, is het ledental gestegen van 77 tot 135.

De gedegen en voortvarende manier, waarop in Vlaardingen dit belangrijke werk is aangepakt, verdient respect en ... navolging.

Ook al zal niet iedere gemeenschap op precies dezelfde wijze te werk kunnen gaan, in ieder geval maakt dit Vlaardingse voorbeeld duidelijk, dat er voor de uitbreiding van het ledental nog veel meer kan gebeuren dan nu hier en daar wel gedacht wordt.

Wie volgt Vlaardingen na?

Het ledental moet en kan omhoog.

Laten wij de kansen grijpen.

W. COENDERS

BEGINSELVERKLARING

Nagekomen Amendementen

Aanhef.

o. De humanistische overtuiging is gegrond op een levensbeschouwing, die redelijk aanvaardbaar en op een wereldbeeld, dat wetenschappelijk verantwoord is; zij gaat niet uit van het bestaan van een persoonlijke godheid.

2a. In plaats van „pogen” lees „streven”. (Maastricht).

4a. „Te verstaan” te verplaatsen naar eind van de zin. (Hilversum).

5a. Na „met een beroep op” invoegen „uitsluitend” en schrappen „zonder uit te gaan van openbaring”. (Amersfoort).

Punt 2.

2a. In plaats van „eist” te lezen „verwacht”. (Lochem).

3. Delft wenst dit amendement nader gelezen te zien als volgt: „..... zich van denken en doen voortdurend naar rede verantwoord te geven”. (Delft).

3a. Schrappen „voortdurende” en „doen”. (Hilversum).

Punt 5.

5a. Invoegen „verdraagzaamheid” vóór „vrijheid en gerechtigheid”. (Hilversum).

Doel.

Punt 3.

5a. Te lezen: „..... centrum te zijn voor hen die zich met zijn beginselen kunnen verenigen”. (Lochem).

PRAE-ADVIES HOOFDBESTUUR

Aanhef.

o. Zeer ernstig bezwaar.

2a. Ontraden.

4a. Ontraden.

5a. Ontraden.

Punt 2.

2a. Ontraden.

3. Ontraden.

3a. Ontraden.

Punt 5.

5a. Ontraden.

Doel.

Punt 3.

5a. Ontraden.

Zijn dromen bedrog?

De griep heeft ook ons te pakken gehad. Rillend van de koorts droomden wij van lange reeksen getallen. We hadden het erg benauwd, want het waren allemaal tekorten van het Humanistisch Verbond.

Toen wij weer aan het werk gingen bleken de dromen te berusten op een grond van waarheid, want intussen was de begroting voor 1955 gereed gekomen. Die begroting wijst een tekort aan van f 16.120,—. Dat is een bedrag, dat reden geeft tot grote bezorgdheid.

Gelukkig is een aantal van onze leden ook tot dat besef gekomen. Zij hebben tot heden een bedrag van f 856,50 aan extra bijdragen aan het Verbond doen toekomen.

Een specificatie van deze bijdragen is onderstaand opgenomen.

Wij hopen dat velen dit goede voorbeeld zullen volgen. Het giromnummer is 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond te Utrecht.

Zal dan blijken dat onze dromen bedrog zijn geweest en dat het tekort door een stroom van extra bijdragen gedekt zal worden?

VERANTWOORDING

A. L. M. te 's-Gr.	f 4,—
M. D. te O.	„ 1,—
A. v. d. P. te G.	„ 100,—
E. K. L. te H.	„ 1,—
W. A. R. te E.	„ 50,—
Mr. A. D. te R.	„ 6,—
S. M. te B.	„ 1,25
M. S. E. W.-H. te A.	„ 100,—
A. S.-K. te H.	f 25,—
F. H. te G.	„ 2,—
P. J. T. M. B. te 's-Gr.	„ 100,—
L. v. G. te M.	„ 5,—
Dr. J. O. B. te W.	„ 100,—
M. J. M. te E.	„ 100,—
J. V. te A.	„ 10,—
M. v. E. W. te S.	„ 10,—
M. B.-v. H. te H.	„ 10,—
H. C. te B.	„ 10,—
K. W. te 's-Gr.	„ 2,—
M. E. J.-W. te H.	„ 25,—
S. M. te H.	„ 5,—
J. H. te T. A.	„ 10,—
E. G. te B.	„ 10,—
P. M. H. S. te A.	„ 4,25
E. M. B.-v. L. te 's-Gr.	„ 10,—
H. B. te G.	„ 10,—
J. H. G. te H.	„ 100,—
A. C. H. te O.	„ 5,—
Ir. S. B. C. te A.	„ 25,—
H. v. d. K. te R.	„ 10,—
E. J. J. v. S.-K. te B.	„ 5,—

Totaal f 856,50

Rekening van baten en lasten over 1954

	Jaarcijfers 1954				Begroting 1954			
	Lasten	Baten	Nadelig Saldo	Voordelig Saldo	Lasten	Baten	Nadelig Saldo	Voordelig Saldo
I. Geestelijke Verzorging								
a. Practisch Humanisme					1.700,—		1.700,—	
b. Arbeiderskampen	31.695,19	29.048,68	2.646,51		35.434,—	31.500,—	3.934,—	
c. Gevangeniswezen								
d. Centraal Geestelijk Werk	11.778,84		11.778,84		11.910,—		11.910,—	
II. Publiciteit								
a. Woord van de Week	5.218,10	7.481,60		2.263,50	4.860,—	7.200,—		2.340,—
b. Mens en Wereld	16.578,25	16.997,70		419,45	10.860,—	9.250,—	1.610,—	
c. Boeken en brochures				1.244,85				1.500,—
III. Stichting Socrates								
a. Leerstoel	205,—	417,—		212,—				
b. Wetenschappelijke Sectie	568,80	516,25	52,55					
c. Rekenschap Naar reserve	4.837,80	3.692,20	1.145,60	986,15	3.680,—	3.000,—	680,—	
IV. De Ark								
a. Voeding en wasserij	16.431,75				12.050,—			
b. Salarissen en sociale lasten	9.979,77				10.450,—			
c. Rente en afschrijvingen	9.965,55				9.523,—			
d. Onderhoud en afschr. inventaris	10.343,49				7.000,—			
e. Omzetbelasting	1.998,37				1.600,—			
f. Culturele uitgaven	352,49				2.377,—			
g. Diverse kosten	5.926,26				43.000,—			
h. Pensioengelden etc.	54.997,68	49.304,03	5.693,65			43.000,—		
V. Humanistische Stichting Naar reserve	29,—	30,—	1,—	1,—				
VI. Centraal Bureau								
a. Salarissen en sociale lasten	24.496,04				23.462,—			
b. Kantooronkosten	7.465,68				4.900,—			
c. Huur (rente en afschr.)	1.200,—				1.055,—			
d. Onderhoud en afschr. inventaris	2.453,82				1.850,—			
e. Accountant	1.100,—				900,—			
f. Werkzaamheden voor derden	36.715,54	1.477,32	35.238,22		32.167,—	250,—	31.917,—	
VII. Organisatie algemeen								
a. Bijdragen en subsidies	4.605,59				4.935,—			
b. Propagandakosten	1.881,10				1.000,—			
c. In en Om	1.254,54				2.360,—			
d. Reiskosten bestuur, commissies en functionarissen	3.492,84				4.800,—			
e. Congres	2.037,78				2.000,—			
f. Diverse kosten/baten		441,25			65,—			
	13.271,85	441,25	12.830,60		15.160,—		15.160,—	
VIII. Financiering algemeen								
a. Exploitatie gebouwen	1.391,82	1.690,—		298,18	25.420,—	65.170,—		39.750,—
b. Contributies	24.828,99	63.470,69		38.641,70				
c. Giften								
1. Opbouwfonds		5.167,29		5.167,29				
2. Centraal Geestelijk Werk		11.778,84		11.778,84		11.710,—		11.710,—
d. Uit reservefonds Centraal Geestelijk Werk		4.535,—		4.535,—				
			69.336,97	65.547,96			66.911,—	55.300,—
			65.547,96	←			55.300,—	←
			3.839,01				11.611,—	

Tekort

Ten aanzien van de vorm van de rekening en enige andere algemene aspecten moge worden verwezen naar de toelichting op de begroting 1955, zoals gepubliceerd in het voorgaand nummer van „In en Om”.

Voor de cijfers van de afzonderlijke stichtingen zijn geen vergelijkbare begrotingscijfers voor 1954 voorhanden, omdat deze in een vorig jaar niet zijn opgemaakt. Een uitzondering vormt de exploitatie Rekenschap, welke oorspronkelijk in de algemene Verbonds-begroting 1954 was opgenomen.

Bij de vergelijking van de werkelijke uitkomsten over 1954 en de begrotingscijfers over datzelfde jaar, blijken de belangrijkste verschillen de volgende te zijn.

NADELIG:				Transport	f 5.000,—	f 10.700,—
Exploitatie De Ark	f 5.700,—			Rekenshap		
Ondanks hogere opbrengst, doordat de kosten meer zijn gestegen, voornamelijk door onderhoud van gebouw en inventaris.				Exploitatie overgeboekt naar Socra-		
				tes	„ 700,—	
Centraal Bureau	„ 3.000,—			In en Om	„ 1.100,—	
Verhoging van salarissen in verband met loonronde en uitbreiding van de werkzaamheden.				Reiskosten	„ 1.300,—	
				Diverse posten per saldo	„ 600,—	„ 8.700,—
Propagandakosten	„ 900,—					
Als gevolg van de demonstratieve vergaderingen.				Per saldo nadeliger		f 2.000,—
				Het geraamde begrotingstekort bedroeg	„ 11.600,—	
Contributies						f 13.600,—
Te hoog geraamd	„ 1.100,—			Waarvan gedekt door:		
				Niet geraamde giften		
VOORDELIG:				Opbouwfonds	f 5.200,—	
Practisch Humanisme				Geput uit Reservefonds Centraal Geestelijk Werk (zie jaarverslag)	„ 4.500,—	„ 9.700,—
(zie toelichting begroting 1954)	f 1.700,—					
Arbeiderskampen	„ 1.300,—			Tekort in de Rekening van baten en lasten		
Expl. Mens en Wereld						f 3.900,—
Door groter aantal abonneés	„ 2.000,—					
Te transporteren	f 5.000,—	f 10.700,—				

Vastgelegde middelen			Bestemmingsreserves		
Pand Bleyenburgerstraat 1, Utrecht	21.823,19		Fonds Centraal Geestelijk Werk	10.239,79	
Conferentie-oord De Ark	97.350,49		Humanistische Stichting	428,95	
Auto arbeiderskampen	6.527,50		Giften en legaten	425,—	
		125.701,18			11.093,74
Voorraden			Schulden op lange termijn		
Boeken en brochures	3.098,76		Hypothecaire lening Bleyenburgerstraat	6.159,83	
Souvenirs	565,41		" " De Ark	9.600,—	
Diverse goederen De Ark	1.779,82	5.443,99	Lijfrenteverplichting onder hyp. verband		
			De Ark	58.868,—	
Vorderingen			Diverse leningen	30.475,—	
Gemeenschappen en gewesten	6.426,34				105.102,83
Diverse vorderingen en vooruitbetaalde lasten	7.055,97	13.482,31	Schulden op korte termijn		
		6.151,01	Crediteuren, verschuldigde kosten	32.476,02	
Kasmiddelen			Vooruitontvangen gelden	2.280,40	
Eigen vermogen					34.756,42
Op 1 Januari 1954	4.135,03				
Af: nadelig saldo 1954	3.839,01				
	296,02				
Negatief vermogen Socrates	470,52				
per saldo negatief kapitaal		174,50			
		150.952,99			150.952,99

	Aanschaf- fingswaarde 1 Jan. '54	Aanschaf- fingen minus verkoopen '54	Aanschaf- fingswaarde 31 Dec '54	Afschrij- vingen t/m 31 Dec. '53	Afschrij- vingen 1954	Afschrij- vingen t/m 31 Dec '54	Boekwaarde 31 December 1954
Pand Bleyenburgerstraat 1, Utrecht							
Aankoopkosten	15.389,92		15.389,92	1.313,92	306,—	1.619,92	13.770,—
Verbouwingskosten	3.337,36	2.322,71	5.660,07	2.734,36	725,71	3.460,07	2.200,—
Inventaris	7.541,45	2.041,—	9.582,45	2.901,26	828,—	3.729,26	5.853,19
							21.823,19
Conferentie-oord „De Ark”							
Aankoopkosten	78.882,74		78.882,74	5.378,15	3.587,30	8.965,45	69.917,29
Verbouwingskosten	6.831,90	3.557,20	10.389,10	1.697,38	1.722,10	3.419,48	6.969,62
Voorbereidingkosten	1.511,13		1.511,13	1.125,—	386,13	1.511,13	
Inventaris oud	10.000,—		10.000,—	3.000,—	2.000,—	5.000,—	5.000,—
Inventaris nieuw	15.024,53	4.716,12	19.740,65	2.303,07	1.974,—	4.277,07	15.463,58
							97.350,49
Auto Arbeiderskampen							
Aankoopkosten							
Vrijgekomen afschrijving	5.750,—	3.400,—	9.150,— af: 2.622,50	1.516,67	1.105,83	2.622,50 af: 2.622,50	6.527,50
			6.527,50				
	144.269,03	16.037,03	157.633,56	21.969,81	12.635,07	31.982,38	125.701,18

Zomerprogramma 1955.

Uitvoerige inlichtingen vindt U in „In en Om” van Januari j.l., die wij U, op Uw verzoek, graag toezenden.

Familiekampen in De Ark, Nunspeet.

Van 23—30 Juli berust de leiding bij het echtpaar J. Doets, van 30 Juli—6 Augustus bij J. Smid en echtgenote, lekespelleiding M. Plettenberg, van 6—13 Augustus bij het echtpaar F. Bohlander met Mej. Bora Sweijd voor de zangleiding. De familie Hillmann zorgt voor de kinderen.

Kampen in een prettige sfeer en prachtige omgeving, met een afwisselend programma. Gezinskamers van drie tot zes personen.

Kinderen onder 1 jaar verblijven kosteloos. Voor kinderen van 1 t/m 6 jaar betaalt men f 23,50, van 7 t/m 14 jaar f 35,—. Deelnemers boven 14 jaar wordt f 43,50 berekend.

Haast U, want deze kampen zijn al bijna volgeboekt.

Tentenkamp in De Achterhoek (niet op Schouwen, zoals eerder werd vermeld), van 6—13 Augustus onder leiding van het echtpaar F. van Praag.

Een intiem kamp van eenvoudige opzet: er zijn gezinstenten en een conversatie-eetent. De prijs bedraagt f 23,— voor volwassenen en f 19,— voor kinderen t/m 11 jaar. Aanmelding vóór 1 Mei.

De Kinderkampen in het kamphuis „De Korenbloem” te Elspeet, voor kinderen van 7 t/m 13 jaar.

Van 30 Juli—6 Aug. heeft het echtpaar J. Weggelaar de leiding, van 6—13 Aug. het echtpaar C. Polderman. Heerlijke, afwisselende dagen, goed verzorgd, onder ervaren leiding. De prijs bedraagt f 32,50 en f 4,— verplicht zakgeld (o.a. voor een bustocht). Na overmaking van f 1,— op giro 304960 van het Hum. Verbond, Utrecht wordt het maandbericht „De Korenbloem” toegezonden.

Voor alle bovengenoemde kampen dient f 10,— p.p. p.w. vooruit gestort te worden. Inlichtingen en aanmeldingen bij De Ark, Nunspeet.

SVHG-kampen voor middelbare scholieren,

Zomerschool van 25 tot 30 Juli

De Zomerschool — georganiseerd door de humanistische stichting „Socrates” — zal dit jaar gehouden worden van 25 tot 30 Juli in de gebouwen van de Internationale School voor Wijsbegeerte in Amersfoort. Onderwerp: „Sociale gerechtigheid in zijn verschillende aspecten”. Namen der sprekers worden later bekend gemaakt.

Het aantal deelnemers voor de Zomerschool zal beperkt zijn, tijdige opgave is dus gewenst. De kosten voor deelneming zijn: f 40,— inclusief volledig pension; zonder pension f 12,—. Aanmeldingen: Secretariaat „Socrates”, Bleyenburgstraat 1, Utrecht.

onder auspiciën van het H.V. Een tentenkamp van 20—27 Juli in Varse (Twente) en een trekkamp (ook met tenten), eveneens van 20—27 Juli. Over dit laatste kamp wordt alleen de ouders een reisschema toegezonden. Prijs voor beide kampen f 26,50 p.p.

Inlichtingen bij Mej. M. Balvers, Goethe-laan 27, Utrecht.

Het HJG-kamp wordt gehouden bij Coö (Luik, België) van 30 Juli—6 Augustus. De prijs bedraagt f 30,—, excl. reis, die evt. gemeenschappelijk gemaakt wordt. Inlichtingen bij Coen Brink, Parallelweg 80, Koog a.d. Zaan.

Over het Pinksterkamp kunt U inlichtingen vragen bij Mej. M. de Nachtegaal, Govert Flinkstr. 144 II, Amsterdam Z.

Het HJB-kamp heeft z'n definitieve plaats nog niet gevonden, daar hoort U nog over. Ook de data volgen nog.

Het is bedoeld voor jonge mensen van 15 tot 23 jaar.

Inlichtingen bij Mej. J. Prins, Weth. Venteweg 70, Gouda, die ook nadere mededelingen verstrekt over het Pinksterkamp, dat de HJB gaat organiseren.

ARK-bijeenkomsten. Het Paas- en het Pinksterkamp lopen van de Zaterdagmiddag vóór de feestdagen tot na de laatste maaltijd op de 2e feestdag. Men kan echter ook langer blijven. Voor de eigenlijke kampjes betaalt men f 14,—, voor kinderen onder 11 jaar f 11,—. Over het programma en de leiding volgen nog mededelingen.

De bijeenkomst voor Bejaarden zal niet in het voorjaar, maar in de loop van September plaats hebben: het echtpaar Dijkstra heeft weer de leiding. Men zal van Maandagmorgen tot Zaterdagmorgen in De Ark verblijven tegen een prijs van f 28,— of f 25,—, naar keuze. Over de juiste data volgen nog mededelingen.

Huisvrouwen-vacantie op de „Ark”

Als de natuur op zijn mooist is, de schoonmaak achter de rug en de zomerkleren in orde zijn, bestaat er gelegenheid om een paar heerlijke vakantie-dagen door te brengen op „De Ark”. Van Maandag 9 Mei tot Vrijdagmiddag 13 Mei wordt De Koepel voor onze huisvrouwen gereserveerd, waar we ons eigen gezin vormen. De dagen zullen doorgebracht worden met heerlijk uitrusten, wandelen, lezen, met elkaar praten, discussiëren over problemen, die in het bijzonder de vrouwen interesseren en in de avonden wordt er muziek gemaakt, voorgedragen, enz. enz.

De kosten zijn f 5,— per dag en we zijn er vier volle dagen, zodat de totale kosten f 20,— plus reiskosten zullen bedragen.

We moeten dus gaan sparen en de echtgenoten moeten hierbij helpen, terwijl gemeenschapsbesturen wellicht ook nog wel vrouwen weten, die er nodig eens een paar dagen uit moeten, maar b.v. of moeilijkheden hebben met de kosten of met het verzorgen van de kinderen. Daar is altijd een weg op te vinden.

De leiding van de week is in handen van mevr. A. Treurniet—Wiersma.

Aangezien we tijdig willen weten op hoeveel gasten we kunnen rekenen, is het wel zeer gewenst, dat U zich tijdig opgeeft aan „de Ark” voor dit kamp. En in ieder geval direct beginnen met.... sparen!!

Testamentaire Beschikking

★

Degenen die het Humanistisch Verbond willen gedenken bij testamentaire beschikking, verzoeken wij daartoe de volgende vorm te kiezen:

‘Ik vermaak aan het Humanistisch Verbond te Utrecht de som van, uit te keren binnen maanden na mijn overlijden, vrij van alle kosten en rechten.’

CANDIDATEN Financiële Commissie

Voor deze commissie werden de volgende personen uitgenodigd een candidatuur te aanvaarden:

J. van den Ban, Amstelveen; J. Doets, Arnhem; Th. W. Polet, Soest (Hoofdbestuur).

Wist U

dat het Humanistisch Verbond de volgende periodieken uitgeeft?

REKENSCHAP

driemaandelijks tijdschrift voor wetenschap en cultuur. Abonnementsprijs: f 7,50 per jaar; voor donateurs en contribuanten van de Stichting Socrates en voor studenten f 6,—.

Een greep uit de inhoud van het laatste nummer: Overtuiging en Objectiviteit (Libbe van der Wal), Levensbeschouwing en Objectiviteit (H. Redeker), de Functie der Religie (M. A. Romers), Openbaring en Ongeloof (P. J. Stolk), Internationale Kroniek (B. W. Schaper).

MENS EN WERELD

Actueel en veelzijdig. Hoofdredacteur: Dr H. Bongers; vaste medewerkers o.m. dr J. C. Brandt Corstius, H. G. Canne-gieter, Hella Haasse, drs H. Herbers, P. Krug, J. B. Meyer, dr O. Noordenbos, dr J. P. van Praag, dr D. H. Prins, P. C. J. Reyne en mr A. Stempels.

Versijnt om de veertien dagen. Abonnementsprijs: f 3,— per jaar voor leden. Voor niet-leden f 5,—.

WOORD VAN DE WEEK

Humanistische radiolezingen, gehouden voor de Vara-microfoon op Zondagochtenden. Abonnementsprijs: f 1,— per kwartaal.

Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgstraat 1, Utrecht. Tel. 10163, giro 304960.

„Het geheim van de 60”

W e zijn er nu achter — dunkt me. Als het op vernuft en scherpzinnigheid aankomt, kan de nieuwe oplossing met geen der talrijke oudere wedijveren. Maar ze heeft op de oudere dit belangrijke voor, dat ze behalve vermoedelijk juist, ook nog doodsimpel is. Voor de zoveelste keer kan men zich dus afvragen, waarom het niet meteen zo eenvoudig kon. Welnu, nieuwe vondsten zijn nodig geweest om tot het nieuwe antwoord te geraken, maar eigenlijk had het ook uit de reeds bekende feiten kunnen worden gecombineerd.

De 60, waar ik het over heb, is die van de zestig streepjes op de twee wijzerplaten van onze horloges en klokken, van de zestig minuten en zestig seconden, waarmee sinds de oudheid de sterrenkundigen en landmeters tijdsverlopen en hoeken meten. De landmeters hebben die 60 trouwens vaarwel gezegd: hun instrumenten worden al van tientallige schalen voorzien. Maar de zeelieden en astronomen, die behalve naar de gradenbogen aan hun sextanten en verrekijkers ook nog naar de wijzerplaten van de klok moeten kijken, schijnen de overgeleverde 60 trouw te willen blijven. Sinds de vergeefse poging der Franse revolutionairen, om die 60 te onthronen en de dag in tien uren van honderd minuten te verdelen, heeft geen horlogemaker meer uurwerken voor tientallige tijdmeting geconstrueerd.

Wij hebben meer van die vreemde getallen. Dat de Engelsen met een pondsgewicht van zestien ons rekenen, is historisch begrijpelijk: het aldoor halveren van een gegeven maat is de nauwkeurigste verhouding van verdelen. De twaalf duim in de Engelse voet hebben een langere geschiedenis, die begint in het Romeinse rijk en in laatste instantie vermoedelijk bij het menselijk lichaam, waar voet en duim inderdaad ongeveer in de verhouding 12:1 staan. De stamboom van „de dag à vier en twintig uur” is nog wat langer en voor een gedeelte wel een aftakking — al in Babylonische tijd — van de stamboom van de 60.

Honderd jaar geleden wist men van de geschiedenis van de 60 niet veel meer dan dat al de Grieken in de sterrenkunde en bij bepaalde maten en munten een zestigtallig stelsel hadden toegepast. Dat die 60 uit Babylonisch afkomstig moest zijn, was eigenlijk niet meer dan een vaag gerucht. Dit gerucht werd nu bevestigd in 1854, toen de eerste kleitafeltjes met spijkerschriftcijfers werden ontdekt. Daar bleek toen dezelfde spijker gebezigd te worden voor de getallen 1,60, 60 x 60 enz. (zoals bij ons hetzelfde teken, naar gelang de plaats waar het staat, een eenheid, een tiental, een honderdtal enz. kan aanduiden). Tegenwoordig weten we, dat het geen gril van de Grieken is geweest om in het zakenleven en aan de sterrenhemel met de Babylonische 60 te rekenen: ze moesten het wel doen, wilden ze handel drijven en wilden ze profiteren van de sterrenkundige gegevens, die ze alleen uit Babylonisch konden krijgen.

Hoe kwamen de Babyloniërs zelf nu aan dat merkwaardige talstelsel? In vrijwel alle talen worden de telwoorden tientallig gevormd — de tien vingers en tenen vormen immers het telraam, dat iedereen in zijn hand (of aan zijn voet) heeft. Ook de semitische Babyloniërs hadden tientallen telwoorden en ze bleven die gebruiken, naast de zestigtallige spijkerschriftcijfers, die ze van hun Sjumerische leermeesters hadden overgenomen. En zelfs in de ontwikkeling van de Sjumerische telwoorden zijn er vijftallige, tientallige en twintigtallige tendenties te bespeuren, maar ten slotte heeft dan toch die rare zestigtalligheid, die we nergens ter wereld kennen, gezegevierd. Hoe kwam dat?

Dat was de grote vraag, en die leek heel moeilijk te beantwoorden. Want tot de oudste teksten toe vond men altijd dat volmaakte zestigtallige stelsel, en het leek wel, of het kant en klaar aan het brein van een Sjumerische uitvinder was ontsproten. En aangezien oudere dan de oudste teksten nog niet bekend waren, had de fantasie vrij spel. Voor de Sjumerische voorkeur voor de 60 werden toen aansprakelijk gesteld de ongeveer 6 x 60 dagen van het jaar, de deelbaarheid van de 60 door heel wat getallen, de regelmatige zeshoek en zelfs de zes spaken van de Mesopotamische krijgswagens. Een twintig jaar geleden heeft de zeer verdienstelijke O. Neugebauer het probleem trachten te benaderen vanuit het Babylonische stelsel van maten, gewichten en munteenheden, dat evenals het talstelsel in grote trekken (maar toch met kleine haperingen) zestigtallig is. Hij heeft toen de geestige hypothese geponeerd, dat de 60 binnengeslopen is doordat twee gelijksoortige geldeenheden van verschillende oorsprong, die toevallig ongeveer in de verhouding 1:60 stonden, krachtens een verordening van de overheid in deze verhouding met elkaar zijn versmolten.

Neugebauer was op de goede weg toen hij de verklaring zocht in het maatstelsel, maar zijn hypothese was veel te geestig. Bovendien zijn het, naar nu blijkt, niet de lengtematen en de geldeenheden geweest, waar de zestigtalligheid vandaan is gekomen, maar de maten, waarmee zelfs de primitiefste landbouwer al te maken heeft: de inhoudsmaten, die dienen om het voedsel en het zaaizaad af te meten. Ook de grootte van zijn land placht de Babylonische boer in inhoudsmaten aan te geven, nl. door de hoeveelheid zaaizaad, die hij er voor nodig had.

Het zijn dan ook geen mathematische, maar economische teksten, die ons iets over de ontwikkeling van het zestigtallig stelsel kunnen vertellen. In 1936 publiceerde prof. dr. P. van der Meer een kleitafeltje, waarop inhoudsmaten werden gebezigd, die in de verhouding 1:10:100:300 stonden, en hiermede waren alle theorieën over een oorspronkelijke zestigtalligheid van het Sjumerische stelsel al aan het wankelen gebracht. Door een kortgeleden

Het is welhaast een cliché-uitdrukking, dat niets zo moeilijk is als goed populariseren van wetenschap. Toch zijn weinige clichés zo waar als deze. De wiskundige prof. dr. Hans Freudenthal blijkt, volgens zijn boek „Van sterren tot inlegzolen” (uitgave: Van Loghum Slaterus, prijs f 7,25) wel een uitzonderlijk begaafde popularisator te zijn. Zonder ook maar in één zin te streven naar goedkoop succes, zonder één concessie te doen aan luie lezers, past hij zijn wetenschap toe op allerlei zaken, die onze directe belangstelling hebben doch waarvan ons „de wiskundige zijde” ontgaat. Daarbij is Freudenthal een briljant stylist, wiens taalbeheersing geen moment ontaardt in loos woordenspel, doch die haar geheel in dienst stelt van de taak, welke hij zich heeft gesteld. Beter dan alle ophemelende woorden achten wij het, onze lezers iets van Freudenthal te laten lezen. Uit „Van sterren tot inlegzolen” — waarvoor Sini de Beer aardige vignetten tekende — nemen wij daarom het hoofdstuk „Het geheim van de 60” over. Beter is het uiteraard, het gehele boek te lezen. v. S.

verschenen onderzoek van de Amerikaanse assyriologe Hildegard Lewy is nu duidelijk geworden, hoe die 300 in die rij terecht is gekomen.

Het is verschrikkelijk eenvoudig. Volgens de opgegraven oud-Babylonische huishoudboekjes was 1 qû graan (ruim een liter) het dagrantsoen van een slaaf. Dit rantsoen werd maandsgewijs verstrekt — de maand (enigszins royaal) dertig dagen gerekend. Wie nog weleens bij een boer die houten schepel en mudvaten heeft gezien, kan zich voorstellen, dat de maandelijke graantoe wijzing in Babylonisch met maten van 30 qû zal zijn geschied. En tsimdu = 30 qû was dus de meest aangewezen grotere inhoudsmaat, en had men nog grotere nodig, dan rekende men volgens de gewoonte tientallig verder, met maten van 300 en 3000 qû.

Dat was alvast de grondslag van het zestigtallige stelsel: het voedselrantsoen van de Babylonische slaaf. Kon hij van dit rantsoen bestaan? Een qû spelt*) woog 870 gram, dat zijn 2845 calorieën — een redelijk dagrantsoen in een subtropisch klimaat. Onder één voorwaarde: je mocht niet een derde of de helft van de voedingswaarde weggooien door het graan te malen en het meel te builen. Je moest de graankorrels geroosterd eten. Dat was het dagelijks brood van de oud-Babylonische slaaf. Bij ons is zo iets het privilege van enkele voorstanders van rauw voedsel, die ons graag om onze hyperbeschaafde eetgewoonten berispen. In werkelijkheid hebben de mensen als van de oudste tijden af het witste meel het lekkerste gevonden.

(Zie verder pag. 10)

IK denk er ZO over

Behandeling van arrestanten in Indonesië

CRITISCH ALLERLEI van 24 Dec. vergelijkt de behandeling van Nederlandse arrestanten in Indonesië met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en citeert met instemming het „Haagsch Dagblad” dat hier „totalitaire” tendensen in meent te onderkennen. Twee vragen:

a. Komen „wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing” alleen in totalitaire landen voor? Wij menen toch dat wij in Nederland ook vóór de officiële aanvaarding van de Universele Verklaring geacht werden de genoemde beginselen na te leven. En toch! Gaat U eens na hoe in Spijkerboor tegen de dienstweigeraars uit de eerste mobilisatie werd opgetreden. Kijkt U in de pers van 1940—’41 eens na hoe de gearresteerde N.S.B.-ers in de Meidagen werden behandeld, gaat U de geschiedenis van de politieke delinquenten in ’45—’46 eens na. Over de overzeese gebiedsdelen zwijgen we maar: de Zuid-Afrikaanse Nederlanders, die dienst weigerden en de uit Ned. Indië overgebracht NSB-ers werden in de strafkampen in Suriname tijdens de oorlog allesbehalve behandeld in overeenstemming met genoemde beginselen. Over Digoel en de politieke acties zullen we maar niet praten.

b. Is het niet naleven van de bedoelde Verklaring beperkt tot de landen achter het IJzeren Gordijn? Guatemala, Zuid-Afrika, Kenia, Spanje, de Ver. Saten liggen toch niet in de „communistiche” wereld?

Een protest tegen de behandeling van de ge-

(Vervolg van pag. 9)

Rijkaards, die niet van geroosterd graan hielden, konden er dus niet van komen. Hoeveel aten die?

Het zal U niet zijn ontgaan: de verklaring, die ik U tot nu toe heb gegeven, was niet afdoende. Als het alleen van de graan-distributie voor slaven had afgehangen zouden we het uur nu in dertig minuten en de minuut in dertig seconden moeten verdelen. Of dit prettiger zou zijn, laat ik in het midden. In elk geval doen we het niet, om heel eenvoudige redenen.

In dezelfde berekeningen, waar het rantsoen van de slaven in voorkomt, vinden we ook het loon van de vrije werkmans vermeld, en dat blijkt te zijn 2 qû per dag, dus 60 per maand, een mud (masjiku) graan — net genoeg, om het te malen en te builen, de zemelen aan het vee te geven en toch zelf elke dag van pap, pannekoek en brood te smullen.

Voelt U wel, de zaak is nu rond: één mud is 60 qû — dat was het reken-sommetje van het maandelijks brood, waarmee de zestigtallige Babylonische wiskunde heeft gedebuteerd. En het is een vertroosting te weten, dat we de indeling van onze wijzerplaat en van de graden-boog niet aan het maandrantsen van de Babylonische slaaf, maar aan dat van de vrije werkmans hebben te danken.

*) Een soort grove tarwe (*triticum spelta*) met platte vierzijdige aar en kleine roodbruine korrel.

arresteerde Nederlanders is zeker op zijn plaats. Maar „Mens en Wereld” behoort toch dieper te graven. Dat deze gearresteerden verdacht worden van relaties met Westerling e.d. moge de behandeling dan niet rechtvaardigen, maar het verklaart veel.

W. J. JONG.

(De mening, dat alléén in de totalitaire staten onrecht en rechtsverkrachting zou plaatsvinden is nooit en nergens door ons geponeerd. Herhaaldelijk laat M. en W. trouwens een kritisch geluid horen over wantoestanden en onrecht in landen, die niet tot de Russische invloedsfeer behoren, zoals Zuid-Afrika, Spanje, Italië en Columbia. Het „Haagsch Dagblad” vergeleek de berechting in Indonesië terecht met de politieke processen achter het IJzeren Gordijn. Ook daar tracht men met geweldadige middelen bekentenissen af te dwingen. Na de val van Beria in Rusland en onlangs nog in Hongarije heeft men zelfs officieel toegegeven, dat in bepaalde processen geweld is gebruikt. Is het voorts niet tekenend, dat de Sowjetlanden zich bij stemming over „De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens” in de UNO van stemming hebben onthouden? Wat voorts Indonesië betreft, de Nederlandse regeringsverklaring zegt genoeg! Ook indien het hier om Westerling-aanhangers zou gaan (dit is niet bewezen!), dan behoren deze lieden toch volgens de normale rechtsregels behandeld en berecht te worden. Dat is W. J. Jong met ons eens. Wij willen hierbij ook nog vaststellen, dat het argument „Westerling-aanhangers” bovendien nog erg zwak is. Westerling was in de Indonesisch politieke verhoudingen een volmaakt onbetekenende factor. Het gevaar van legendevorming dreigt ook hier. En waarom zouden wij Indonesië onze kritiek besparen? Is het bekende spreekwoord over de vriend, die men zijn feilen toont, ook hier niet van toepassing? Redactie.)

„De geboorte der moderne westerse beschaving”

In het onvolprezen wekelijkse bijvoegsel van de Nieuwe Rotterdamse Courant schreef de historicus dr J. J. M. a. k een serie van vijftig artikeltjes over een groot aantal facetten van de geschiedenis, vooral van de middeleeuwen en de moderne tijd. Het zijn kleine bewijzen van een kundige en veelzijdige encyclopedische geest die als enige bezwaar hadden dat zij voor een dagblad te specialistisch waren en men dus niet begreep voor wie zij eigenlijk geschreven werden. De stukjes zijn nu verzameld en voortreffelijk uitgegeven — onder de titel „De geboorte der moderne Westerse beschaving” — door Van Loghum Slaterus (Prijs f 7.90).

Men weet niet wat meer te prijzen, de druk, de illustraties van J. J. Hartogh of het prettige formaat van dit boekje. Maar nu men ze achter elkaar leest — en dat is toch de bedoeling — blijkt dat men niet ongestraft een serie, voor een dagblad bedoeld, als boek kan uitgeven want voor de ontwikkelde leek is het teveel vakwerk en voor de historicus is het te veel journalistiek. Deze kritiek op het tweeslachtige karakter wil niet zeggen dat velen dit boekje niet met plezier en instemming zullen lezen, want Mak is een kundige gids in de hof der historie.

B.

HULP

TOEN ik het besneeuwde villadorp-laantje in liep, om mijn vriend de schilder te gaan opzoeken, zag ik dat tegenover zijn huis een begrafenisstoet geladen werd. Zijn zoontje Gijs stond ademloos vooraan, om geen glimp van de treurende nabestaanden te missen.

„Ja, hij is gek op alles, wat hij voor niks kan zien,” zei zijn vader mij later in de als atelier ingerichte serre, waar hij met luie penselen bezig was, een straatje te Toledo op het doek te brengen. Het klonk een beetje misprijzend. Want hij vindt dat jongetje veel te normaal. De tijd toen hij mij Gijsjes kleuterkrabbels voorlegde, met een meesterlijk achte-loos: „wel leuk hè?” is alweer voorbij. Het ventje tekent niet meer en schijnt doelbewust op weg, om een doodgewone heer te worden. Zelfs de uiterst vrijgevochten openluchtschool, waar niemand ooit iets mag moeten en het spelen van „Hamlet” door zevenjarigen, monkelend wordt aangemoedigd, is niet bij machte hem uit zijn baan te dringen. Hij reageert koel; toen de directeur, een doorleefde man in shorts, hem de eerste dag de hand gaf met de woorden: „noem mij maar Henk, hoor Gijs, ik ben voortaan je vriend,” antwoordde hij gegeneerd: „o nee hoor, u is een véél te oude meneer.” En toen de kinderen een dansspelletje vol feetjes, bloemetjes en windjes gingen instuderen, ten bate van een lief doel en de jufvrouw vroeg, waar hij zichzelf in dit bonte geheel dacht, besliste hij zonder aarzelen: „aan de cassa.”

„En nou bezoekt hij de Zondagsschool ook al,” zei zijn vader en plaatste sceptisch een raampje in Toledo.

„Hij loopt je dus een beetje uit de hand,” begreep ik.

„Och weet je, een knulletje hier uit de buurt gaat er altijd heen en toen is hij eens meegeloopen,” antwoordde hij. „Ik dacht, och, dat verveelt hem gauw genoeg. Maar hij is al vier keer geweest...”

Hij haalde zijn schouders op en maakte een paars knopje aan dat Spaanse raam. De begrafenis reed langzaam de laan uit en even later kwam Gijsje de serre binnen, om te kort gedaan te melden:

„Er hilde niemand.”

„Ik kan het niet helpen, jongen,” zei de vader.

Het ventje ging nadenkend naast de ezel zitten.

„Nou is meneer Van Dijk dood,” stelde hij ernstig vast. „Zou hij nu in de hemel komen?”

Wij wisten het weer niet.

„Hoe kom je daar eigenlijk in?” vroeg hij.

Daar pa in Toledo toefde, kon zijn zwijgen verklaard worden, maar ik had geen excuus en zocht vruchteloos naar het humanistische antwoord, dat Garnt Stuiveling als een parel van de lippen zou zijn gevallen.

„Och.....” begon ik.

„Zal ik eens voor hem bidden?” sloeg het jongetje voor. „Die meneer van de Zondags-school zegt dat het helpt.”

Hij keek het vertrek rond en daar niemand tegenstemde, ging hij in een hoekje, bij het raam, aan de slag. Met behulp van een eenvoudige tekst verzocht hij dat de heer Van Dijk zou worden toegelaten. Wij zaten zwijgend te kijken. Eindelijk stond hij weer op, veege zijn knieën af en sprak geïntrigeerd: „Nou, ’t zal mij benieuwen.”

KRONKEL.

(Met toestemming van de auteur overgenomen uit „Het Parool” van 25 Jan. 1955).

„STENEN VOOR STENEN?"

W. H. VAN NORDEN
exposeert

Het boekje van de Amsterdamse predikant, K. H. Kroon „Stenen voor Stenen", gesprek over kerk en humanisme (Het Wereldvenster, Baarn) dat door een ongelukkige samenloop van omstandigheden lang op een recensie heeft moeten wachten, is wel een wat uitvoerige bespreking waard, evenzeer omdat het Hum. Verbond er bij betrokken is als om de opvattingen van de schrijver, een verre (geest)verwant, die in de buurt woont.

Want ds Kroon noemt zich ook humanist, maar een humanist die geen behoefte of roeping gevoelt lid van het H.V. te worden. Geen behoefte, omdat hij voor zichzelf meer verwacht van het humanisme van de bijbel en geen roeping, omdat hij van mening is dat men jegens de kerk en haar geschiedenis geen behoorlijke houding kan verwerven, als men er buiten en tegenover gaat staan. Hij gelooft niet aan een universeel humanisme en vindt het voor een westerse humanist niet juist zich buiten de feitelijke geschiedenis te plaatsen. Elders verwijst hij de humanisten dat zij te vlot het standpunt van de gelovige christenen inzien; hij vindt zich niet gelukkig met zulke al te begrijpende buitenkerkelijke partners. De kerken hebben op die wijze te weinig van hen te begrijpen. „Zij laten de kerken haar gang gaan, en dat is nu juist hetgeen hun niet is opgedragen".

Maar, vragen we ds Kroon, door wie is ze dat niet opgedragen? Waarom moeten de kerken van de humanisten leren? Voorlopig kunnen ze beter bij Kroon in de leer (ik zou haast zeggen: ter kerke) gaan, want hij spreekt toch nog meer de taal der kerken dan wij. Wat hij, die — het is bijna overbodig het op te merken — natuurlijk het standpunt van allerlei verdedigers van de huidige kerkelijke positie in

overheidsverband niet alleen niet deelt, maar het ook niet wenst te begrijpen (verschillende humanisten helaas wel, schrijft hij), aan de kerkelijken heeft te zeggen is ook voor ons humanisten van belang te horen. Niet de buitenkerkelijken vallen volgens hem de kerken af maar de kerk valt in haar uitingen naar buiten de buitenkerkelijken af.

Ds Kroon meent, dat de bijbelse boodschap degenen die ze menen te brengen nog vreemder is dan het buitenkerkelijk-zijn. Hij maakt gemeene zaak met allen die niet geloven in een tegenover de mensen staand Allerhoogste Wezen, die zich ook als een verbolgen storm- en watergod vertoont, die de samenvatting zou zijn van „alles" wat er in natuur en geschiedenis voorvalt. Hij is het eens met de door de nazi's vermoorde Duitse theoloog Bonhoeffer, die de hele christelijke verkondiging en theologie, op het „religieuze apriori" (een vóór de waarneming in ons aanwezig religieus element) gebouwd, zo wankel vindt dat, als men op zekere dag ontdekt, dat dit apriori in het geheel niet bestaat, dat het een historisch bepaalde en vergankelijke uitdrukking van de mens is geweest en de mensen radikaal godsdienstloos worden, men zich moet afvragen: hoe nu met het christendom? Het zal dan blijken, zegt Bonhoeffer, dat alles ook zonder „God" gaat. De mondig geworden wereld heeft de voorgedij van „God" niet meer nodig. Wij moeten deze God als arbeidshypothese laten vallen.

Voor de traditioneel-gelovigen moet dit alles als ketterij in de oren klinken. Maar wie denken als Kroon en Bonhoeffer is het christen-zijn de bevrijding van valse religieuze bindingen en remmingen. „Het behoort tot de intellectuele eerlijkheid God als morele, politieke, natuurwetenschappelijke arbeidshypothese te laten vallen", zegt Bonhoeffer en: „Wij kunnen niet eerlijk zijn, zonder te erkennen, dat wij in een wereld moeten leven alsof er geen God ware". Het is God die hem tot deze erkenning dwingt, want voor hem is God niet de samenvatting van „alles", maar hij is ten opzichte van dit alles „een vreemde, onmachtig stille God", die openbaar wordt in de weerloosheid, de onmacht van Christus. Wat God van ons verlangt is onze menselijkheid. De bijbel verwijst de mens naar de onmacht en het lijden van God. Christen-zijn is mens-zijn, het deelnemen aan het lijden Gods in de wereld maakt iemand tot christen.

Ook de humanist zal deze wijze van christelijk-zijn vreemd vinden, ze wijkt daarvoor te sterk of van wat hij door de bank als christelijkheid ontmoet. Bonhoeffer zelf spreekt ook van „het beslissende onderscheid met alle godsdiensten", als hij tegenover de God naar wiens macht in de wereld de religiositeit van de mens in zijn nood hem verwijst als naar een „deus ex machina" (een god die op het toneel verschijnt om de knoop in een stuk te ontwarren), de God stelt naar wiens onmacht en lijden de mens verwezen wordt door de bijbel. Hij zegt het nog drastischer als hij vraagt of wij dan nog enkele stakkers in hun zwakke ogenblikken zullen overvallen en ze om zo te zeggen religieus zullen verkrachten.

Al zullen wij als moderne humanisten wat vreemd staan tegenover dit geloof, wij zullen moeten erkennen dat hier een even eerlijke als menselijke stem opklinkt die radikaal alle Griekse en andere „heidense" elementen uit het bijbelse evangelie wegsnijdt, maar deze volkomen hun recht geeft op alle gebieden waarop de menselijke geest werkzaam is. Maar waar vinden we dit geloof en deze stem onder de bergen dogma's, leerstellingen en belijdenissen van alle christelijke kerken, waar onder het puin van de „christelijke beginselen" van alle christelijke partijen?

In het museum „Het Catharina Gasthuis" te Gouda wordt tot 20 Maart een tentoonstelling gehouden van schilderijen en etsen door onze Goudse geestverwant W. H. van Norden. Over het algemeen is Van Norden met zijn schilderwerk minder gelukkig dan met zijn grafiek. Wel heeft ook deze laatste niet een volkomen dwingend karakter, ze doet ons niettemin een vaak boeiende persoonlijkheid kennen, die opvalt door een lang niet alledaags verbeeldingsleven en een milde humor.

Schrijnend of bitter is Van Norden nooit. Eerder zou men hem een zachtmoedig mens willen noemen, maar dan toch niet een zachtmoedige, die zich bij voorkeur vermeit in de gedachte „dat de leeuw slaapt met het lam". Daarvoor weet hij te goed dat het leven (en de natuur) strijd is. Vandaar dan ook zijn verbeeldingen van voorwereldlijke landschappen, waarin Jeroen Bosch-achtige dierwezens elkaar te lijf gaan. In zijn fantastische wereld verschijnt de mens, klein en enigszins hulpeloos tegenover de geweldige natuurkrachten. In vele bladen (enigermate illustratief van opzet) verdiept de etser zich in bepaalde aspecten van de menselijke situatie: „De Eenzame", „Op weg naar het einde", „Avondontmoeting", „Angst" zijn titels, die in dit opzicht voor zichzelf spreken.

Tot zijn beste en meest ongemene etsen behoren: „De Struisen", „Boom en netten", „De Storm", terwijl ook een droge-naald als „Haan en hen", om de uitstekende karakterisering, en „De Afgezonderden" (38) om de soberheid en fijne humor, zeker niet onvermeld mogen blijven.

„De levende zee"

Het eerste boek „De Wereldzee" van de schrijfster Rachel L. Carson werd destijds in „M. en W." prijzend besproken. Bijna dezelfde mate van bewondering verdient „De Levende Zee", dat vertaald door John Kooy bij Born te Assen uitkwam. (Prijs f 8,90).

De schrijfster, die een hoge functie heeft bij de vis- en wilddienst van de V.S., zoals op de omslag is vermeld, verstaat uitstekend de kunst om over biologische onderwerpen boeiend en kundig te schrijven. Zij mist de eigenschap, die zovele populariserende biologen hebben, om de dierenwereld te menselijk te beschrijven — het lieve roodborstje dat de mens zo dankbaar is voor het vogelhuisje — en zij bezit de eigenschap ook buiten haar terrein te kunnen waarnemen en denken, zij mist dus eenzijdigheid. Vanuit een grote visie op de aarde en de zeeën beschrijft zij het leven in en op de zee; ook dit boek leest men als een roman.

Fascinerende foto's verlichten het prachtige boek. Een handig glossarium van niet alledaagse vissen- en plantennamen is achter het boek opgenomen.

MENS EN WERELD

Verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr H. Bongers. Redactie-secretaris: J. van Straten, Goethelaan 73, Utrecht. Telefoon: 21563. Administratie: Bleyenburgerstraat 1, Utrecht. Telefoon: 10163. Postgiro: 304.960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1,— p. regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,— p. jaar, voor niet-leden f 5,—. Buitenland f 6,—. Losse nummers: f 0.20.

Catharina van Hulten-Oosterbaan overleden

Op 14 Februari is geheel onverwachts van ons heengegaan mevrouw C. van Hulten-Oosterbaan. Zij behoorde tot de kern van onze gemeenschap en was daarvan van de aanvang af een toegewijd lid. Niet lang geleden was ze tot ons bestuur toegetreden. Haar zuiver oordeel en haar besluitvaardigheid, maar bovenal haar grote liefde voor de zaak van het humanisme, haar activiteit ten opzichte van het praktische werk, haar intelligentie en muzikaliteit maakten haar tot een welhaast onmisbaar lid in ons midden. Met grote vakkennis wist zij de musicerende krachten in haar omgeving te activeren en op onze Zondagmorgens mee te brengen. Slagvaardig en geestig werden de gesprekken, waaraan zij meedeelde, levendig, raak en verhelderend. Het zal niet gemakkelijk zijn iemand te vinden die haar vervangen kan.

Met oprechte dankbaarheid zullen wij haar blijven gedenken, haar persoonlijkheid en haar arbeid als inspirerend voorbeeld bij al ons gezamenlijk werk voor ogen houden.

A. SAALBORN,
Voorzitter Gemeenschap
Naarden—Bussum.

Ontvangen boeken

„Alkestis” — Maurits Uyldert. Uitgave: Boucher (Den Haag). Prijs: f 3,50.
 „Het atlantische dilemma” — Lord Boyd Orr. Uitgave: Van Stockum (Den Haag). Prijs: f 5,90.
 „Buitenkerkelijkheid in Friesland” — dr M. Staverman O.F.M. Uitgave: Van Gorcum (Assen). Prijs f 11,25 (ing.); f 12,50 (geb.).
 „Gezwoeren kameraden” — Leon Uris (vijfde druk). Uitgave: Hollandia (Barn). Prijs f 8,90.
 „Muitatuli” — dr H. H. J. de Leeuwe. Uitgave: Thieme (Zutphen). Prijs f 1,25.
 „Spiegel van de Nederlandse poëzie door alle eeuwen”, deel 3: De hedendaagse dichters — dr Victor E. van Vriesland. Uitgave: Meulenhoff (Amsterdam). Prijs f 8,90.
 „Twee rode reeën” — Aar v. d. Werfhorst. Uitgave: Boucher (Den Haag). Prijs: f 4,50.
 „Verkenningen” — Johannes Tielrooy. Uitgave: Wolters (Groningen). Prijs: f 12,50.
 „Moby Dick” — Herman Melville. Uitgave: Querido (Amsterdam).
 „De onrustzamer” — W. G. van Maanen. Uitgave: Querido (Amsterdam).
 „Rode Orm” — Frans G. Bengtsson. Uitgave: Meulenhoff (Amsterdam), prijs f 14,50.
 „Rood en wit” — Freek van Leeuwen. Uitgave: „De Beuk” (Amsterdam), prijs f 3,50;

DE LIBERTIJN

maandblad voor jongeren
 uitgave: humanistische
 jongeren gemeenschap

abonn.: f 1.50 per jaar

Redactie-secretariaat: Willaertstr
 12 III, Amsterdam Zuid I.

Betalen: Giro 13500 t.n.v. Gem.
 Girokantoor Amsterdam t.g.v. rek.
 L 2888 De Libertijn.

HET MENSELIJK LEVEN

eenvoudige zedenleer door

A. Vloemans

gebonden f 3,90

Bestellingen op postgiro 304960,
 t.n.v. Humanistisch Verbond,
 Bleyenburgstraat 1, Utrecht.

De kerkelijken zorgen voor hun wezen
 door het instandhouden van weeshuizen
 etc.

Buiten-kerkelijken zorgen voor hun
 wezen door zich aan te sluiten bij de

WEEZENKAS

Vereniging op de grondslag van het beginsel
 „Opvoeding zonder geloofsdogma”

Inlichtingen omtrent het lidmaatschap
 bij de Secretaris W. DE HAAS,
 Adm. de Ruyterweg 234, Amsterdam-W

„Zoals ik het zie” — Albert Einstein. Uitgave:
 Sijthoff (Leiden), prijs f 8,90.

Aan de meeste van deze boeken worden. in
 een volgend nummer, uitvoeriger besprekingen
 gewijd.

WONINGRUIJL UTRECHT—DEN HAAG

Jong echtpaar, inwonend op vrije bovenver-
 dieping — drie kamers, keuken, gebruik van
 W.C., tuin, schuur en zolder — te Utrecht,
 zoekt iets dergelijk in Den Haag. Br. ond. nr
 Maart 2 aan dit blad.

Werkende vrouw zoekt voor haar 2 kind., 6
 en 4 jr., beschaafd pleeggezin buiten (lieft aan
 zee) billijk, tussen 16 Juli en 21 Aug. Br. ond.
 no. Maart 1 aan dit blad.

Humanisme en Religie

een serie opstellen van J. P. van
 Praag, D. H. Prins, P. Schut, G. H.
 Streurman, H. Redeker en Kwee
 Swan Liat.

Ingenaaid f 1.90

Bestellingen op postgiro 304960.
 t.n.v. Humanistisch Verb., Bleyen-
 burgstraat 1, Utrecht of bij de
 plaatselijke gemeenschappen.

Zojuist is
 verschenen

Ontmoeting der Levensovertuigingen

Een serie inleidingen, gehouden op
 de ZOMERSCHOOL 1954.

Inhoud

VRIJZINNIG CHRISTENDOM
 door Dr. H. FABER
 SCEPTICISME
 door Dr. A. L. CONSTANDSE
 HET KATHOLICISME
 door Dr. B. DELFGAAUW
 PROTESTANTISME
 door Prof. Dr. J. H. BAVINCK
 HUMANISME
 door Dr. J. P. VAN PRAAG

Franco
 toegezonden
 prijs f 1.90

Te bestellen bij: Centraal Bureau
 Hum. Verbond • Bleyenburgstraat 1
 Utrecht • Tel. 10163 • Giro 304960

VREDESACTIE

Radicaal Pacifistisch Maandblad

onder redactie van Dr W. J. Jong en H.
 Kuysten. Administratieadres: Chr. Ben-
 nekerslaan 22 D, Rotterdam (O.). Abon-
 nementsprijs f 3,— per jaar.

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding
 geeft recht op toepassing van lage crematie-tarieven. Gezins-
 contributie f 3.— per jaar. De Vereniging bemiddelt voor ge-
 zinsverzekering op speciale voorwaarden.

Alle gewenste inlichtingen: Hoofdkantoor
 Riouwstr. 186, Tel. 554797, 'S-GRAVENHAGE.

N.V. LEVENSVZERKERING-MAATSCHAPPIJ

AURORA OPGERICHT 1887

AMSTERDAM - HERENGRACHT 62 - TEL. 47006-42878

KAPITAAL- - LIJFRENT- - VOLKSVERZEKERINGEN

en . . . het veelgevraagde

AURORA SPAARCERTIFICAAT

(3% RENTE EN EEN GEGARANDEERD SPAARKAPITAAL
 OOK NA OVERLIJDEN)

Vraagt vrijblijvend nadere inlichtingen